МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВА ПОЛІТИКА:

НОВІ ТРЕНДИ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ МИНУЛОГО

ВИПУСК 2

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра всесвітньої історії та міжнародних відносин

ЗАПОРІЗЬКЕ ОБЛАСНЕ ТОВАРИСТВО ДОСЛІДНИКІВ ІСТОРІЇ І КУЛЬТУРИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ ТА СВІТОВА ПОЛІТИКА: НОВІ ТРЕНДИ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ МИНУЛОГО

Збірка наукових праць

Запоріжжя
ЗНУ
2026

УДК 327(062.552)

М581

Міжнародні відносини та світова політика: нові тренди переосмислення минулого: Збірка наукових праць. Випуск 2. Запоріжжя. ЗНУ, 2026. 260 с.

Редакційна колегія:

О.М. Маклюк, кандидат історичних наук, доцент, декан факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

С.С. Черкасов, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

А.В. Омельченко, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Т.В. Грушева, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Збірка містить статті, присвячені актуальним проблем міжнародних відносин, всесвітньої та української історії, ключовим аспектам зовнішньої політики України, новим тенденціям розвитку світової та української дипломатії, впливу російсько-української війни на процеси міжнародної взаємодії, становищу євроатлантичного співтовариства в політичних реаліях другої половини XX – початку XXI ст.

Для широкого кола науковців: істориків, соціологів, політологів, філософів, а також усіх, хто цікавиться сучасною науковою гуманітаристикою.

The collection contains articles devoted to current issues of international relations, world and Ukrainian history, key aspects of Ukraine's foreign policy, new trends in the development of world and Ukrainian diplomacy, the impact of the Russian-Ukrainian war on the processes of international interaction, the position of the Euro-Atlantic Community in the political realities of the second half of the 20th century – early 21st century.

For a wide range of scientists: historians, sociologists, political scientists, philosophers, as well as everyone who is interested in humanities.

Затверджено науково-технічною радою Запорізького національного університету

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назв організацій, установ та іншої інформації несуть автори матеріалів. Висловлені авторами думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов’язань. Переклади і передруки дозволяються лише за згодою авторів матеріалів.

© Автори статей, 2026
© ЗНУ, 2026

ЗМІСТ

І. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Ануліч А.О.	Роль міжнародних організацій у врегулюванні сучасних збройних конфліктів: український вимір	7
Степаненко Д.О.	Вплив нових регіональних безпекових альянсів на глобальну архітектуру ядерної безпеки в умовах російсько-української війни	12
Олефіренко Л.С.	Штучний інтелект як фактор глобального впливу в сучасних міжнародних відносинах	17
Костик О. В.	Пріоритети двосторонніх відносин США та Індії під час першої президентської каденції Дональда Трампа	23
Рябоконь П.А.	Вплив особистості лідера на формування зовнішньої політики США: кейс Дональда Трампа	27
Ревуцька І.Д.	Санкційна політика США за адміністрації Дональда Трампа як інструмент зовнішньополітичного впливу	35
Гундертайло Д.М.	Реалізація міжнародного співробітництва у сфері туризму: досвід Болгарії	41
Ковальчук Д.О.	Протидія кліматичним ризикам як пріоритет внутрішньої політики адміністрації Дж. Байдена: здобутки та бар'єри	46

ІІ. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: УКРАЇНСЬКИЙ І ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІРИ

Сидоренко А.А.	Революція Гідності як чинник формування суб'єктності України	50
Фульмес Ю. І.	Політична та гуманітарна реакція країн Вишеградської групи на Революцію Гідності в Україні	55
Гривнак А. В.	Міжнародно-правова оцінка русифікації освітньої сфери в ОРДЛО (2014–2022 рр.)	63
Поняткова Д.В.	Запорізькі меморіали у процесах декомунізації	68
Трюхан Д.А.	Меморіальний календар США та законодавчі особливості комеморації	78
Бабенко Л.М.	Етичний код українського журналіста в контексті міжнародних відносин	89

ІІІ. УКРАЇНА У СВІТІ: НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Матюхіна К.Д.	Національні особливості ведення дипломатичних переговорів в Канаді	94
Сокол В.Є.	Національні особливості дипломатії Японії	100

Кочура О.О. Публічна дипломатія Франції: культурний чинник у просуванні міжнародного іміджу держави 104
Веселкова В.П. Церемоніал державних візитів як форма дипломатичної комунікації (на прикладі Великої Британії, Канади та Австралії) 111
Тесленко К. О. Публічна дипломатія України в умовах повномасштабного вторгнення РФ 116
Ціватий В.Г. Wellness-туризм: нові тенденції розвитку української туристичної дипломатії 121
Паровая А. І. Трансформація українсько-німецьких відносин через шлях становлення та розбудови стратегічної взаємодії 129
Захарова А.Д. Конструювання образу України в проурядових угорських медіа в контексті виборів 2026 року 135
Іщенко К.О. Співпраця України та Чехії у сфері військово-промислового комплексу: спільні проєкти та перспективи розвитку 141
Главацька Т.С. Україна – Нідерланди: дипломатичні та економічні відносини: історія, сучасний стан та перспективи розвитку 146

IV. КРАЇНИ СВІТУ У СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЯХ

Бессонова М.М. Економічний патріотизм у Канаді як відповідь на торговельну політику адміністрації Дональда Трампа у 2025 р. 152
Горопашна П. В. Контртарифна стратегія Канади у відповідь на торговельну політику адміністрації Трампа (2025 р.) 157
Пашкова О.С. Трансформація ролі Латвії в забезпеченні безпеки на східному фланзі НАТО 163
Петрик О.О. Трансформація енергетичного партнерства між Норвегією та ЄС у контексті сучасних безпекових та кліматичних викликів 168
Слюсаренко І.Ю. Малі держави в умовах нових геополітичних загроз (на прикладі Фінляндії, Швеції, Норвегії) 174
Табачук А. В. Роль Швеції у посиленні залучення жінок до розбудови миру в Ефіопії 179
Копилов Д. В. Ідеологічна поляризація в Латинській Америці як виклик стратегічним комунікаціям України 187
Петровська М.С. Ортодоксальний іслам і становище жінок в ісламському еміраті Афганістан 191
Вербовецька О. Б. Торговельно-інвестиційна взаємодія Сінгапуру та КНР 197

УДК 327.7:327.5 (4/7)

Слюсаренко І.Ю.

МАЛІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ЗАГРОЗ (НА ПРИКЛАДІ ФІНЛЯНДІЇ, ШВЕЦІЇ, НОРВЕГІЇ)

Проаналізовано трансформацію стратегій «малих» держав Північної Європи (Фінляндії, Швеції та Норвегії) в умовах нових геополітичних загроз, посилення конкуренції між «великими» державами, руйнування ліберального світового порядку. На основі емпіричної інформації про військовий потенціал, населення, ВВП на душу населення визначено, що зазначені держави належать до «малих» держав. В основу концептуалізації покладено п'ять ключових теоретичних підходів, які існують в сучасних дослідженнях аналізу зовнішньої політики «малих» держав. Встановлено до яких типів належать Фінляндія, Швеція та Норвегія.

Ключові слова: *«малі» держави, загрози, Фінляндія, Норвегія, Швеція*

Sliusarenko Iryna

SMALL STATES IN THE CONTEXT OF NEW GEOPOLITICAL THREATS (THE CASES OF FINLAND, SWEDEN, AND NORWAY

The transformation of the strategies of "small" states in Northern Europe (Finland, Sweden, and Norway) under the conditions of new geopolitical threats, intensified competition between "great" powers, and the erosion of the liberal world order has been analyzed. Based on empirical data regarding military potential, population, and GDP per capita, it has been determined that these states belong to the category of "small" states. The conceptualization is based on five key theoretical approaches existing in modern research on the foreign policy analysis (FPA) of small states. The types to which Finland, Sweden, and Norway belong have been established.

Keywords: *"small" states, threats, Finland, Norway, Sweden.*

Трансформаційні зміни системи міжнародних відносин, які засвідчують послаблення правил і норм ліберальної парадигми світового порядку, створюють безпрецедентні виклики для «малих» держав. Традиційно «малі» держави визначаються обмеженими матеріальними ресурсами (населення, ВВП, армія), що тривалий час зумовлювало підтримку ними системи міжнародного права, участь в багатосторонній дипломатії та міжнародних організаціях. Саме цей тип держав становить понад 50% країн-членів ООН, а відповідно і суттєву кількість голосів під

час прийняття рішень. Проте в умовах посилення геополітичної конкуренції великих держав стратегії виживання та адаптації даних учасників міжнародних відносин потребують нового теоретичного осмислення.

У сучасних дослідженнях аналізу зовнішньої політики виділяють п’ять ключових теоретичних підходів, які дозволяють концептуалізувати «малі» держави як повноцінних міжнародних акторів:

підхід, який визначається через концепт потенціалу (capacity-related). Він фокусується на матеріальних обмеженнях та їхньому впливові на свободу дій держави;

пошук «притулку» (shelter-seeking), тобто стратегія мінімізації ризиків через приєднання до потужних альянсів або міжнародних організацій;

дотримання нейтралітету (neutrality) – традиційна відмова від участі у військових блоках, яка в сучасних умовах часто піддається ерозії, але залишається підходом, який застосовують малі держави для реалізації власної зовнішньої політики;

ще один варіант – «хеджування» – балансування між різними центрами сили для уникнення прямої залежності (hedging);

пошук статусу (status-seeking) з метою міжнародного визнання шляхом використання «м’якої сили», надання посередницьких послуг, лідерство посередництва та нормативне лідерство [1].

Вище вказані держави відносимо до малих держав за потенціалом з огляду на наступні параметри: Швеція має населення 10,6 млн осіб, ВВП на душу населення 62 тис доларів у 2025 р., 26 армія світу (2026 Military Strength Ranking); Фінляндія має населення 5,6 млн осіб, ВВП на душу населення 56 тис. доларів у 2025 році, 48 армія світу (2026 Military Strength Ranking); Норвегія має населення 5,6 млн (станом на 2025 рік), 91 тис. доларів ВВП на душу населення, 39 армія світу згідно з 2026 Military Strength Ranking.

В умовах зміни зовнішнього середовища – геополітичних змін, трансформації світового порядку з його старими правилами, вразливістю інституцій, які постали ще в біполярному світі, перед «малими» державами постає доволі складна дилема

– досягнення балансу між збереженням можливості реалізовувати національні інтереси, збереженням суверенітету та інтеграцією до безпекових структур з метою захисту від зовнішніх загроз. Норми міжнародного права все менше стримують агресивні дії держав – РФ, а конкуренція великих держав – США та КНР призводить до ослаблення та ревізії світового порядку, основні риси якого закладалися внаслідок домовленостей, досягнутих після Другої світової війни.

Зважаючи на той факт, що сусідство з РФ є історичною та геополітичною константою для Норвегії та Фінляндії, необхідно відзначити, що якщо сухопутний кордон Норвегії з РФ становить 198 км, то Фінляндії – 1271, 8 км і це є серйозним безпековим викликом для цих держав. В зовнішній політиці ці північні держави мають зважати на сусідство з державою-агресором. На даний час усі три держави є членами НАТО, хоча лише Норвегія належить до держав-засновниць організації, тоді як швидкий вступ Фінляндії – 2023 року та Швеції – 2024 року до НАТО був зумовлений відкритою агресією РФ щодо України 24 лютого 2022 року.

Внутрішні чинники також впливають на формування зовнішньої політики «малих» держав. Наприклад, може існувати декілька альтернативних бачень політичними елітами ролі, яку має відігравати мала держава на міжнародній арені. Або може існувати невідповідність очікувань громадянського суспільства та бачення елітами зовнішньополітичного курсу держави [2].

Фінляндія та Швеція, які стали членами Північноатлантичного альянсу, змінили підхід до концептуалізації зовнішньої політики у відповідь на необхідність знайти власне місце у новому світовому порядку та геополітичні зміни та нові виклики та загрози. Фінляндією було обрано підхід пошуку «притулку», ця держава відмовилася від балансування між різними центрами сили та відмовою від участі в військових блоках, вчергове виявила гнучкість в адаптації своєї зовнішньої політики в умовах змін у безпековому середовищі [3]. Президент Фінляндії Александер Стубб у новорічній промові 2025 року акцентував увагу на зміцненні скандинавської співпраці, а потім – європейської. Безпека Фінляндії вважається заснованою на сильній обороні та членстві в НАТО та ЄС, з акцентом на односторонніх та багатосторонніх підходах [4, P. 17-18.]

Швидкий вступ Фінляндії та Швеції до НАТО є не лише прикладом різкої зміни безпекової складової зовнішньополітичного курсу у відповідь на загрози та виклики, але й засвідчує дещо відмінне сприйняття консенсусу серед еліт щодо відповіді на ці загрози. Якщо для Фінляндії був характерним високий консенсус еліти та суспільства що до вступу до Північноатлантичного альянсу [2], то для Швеції внутрішній процес узгодження необхідності вступу до НАТО був складнішими через тривалу політику нейтралітету [2].

Норвезькі еліти усвідомлюють, що ризик військового конфлікту зростає. Ключовою стратегічною частиною масштабних військових навчань «Захід-2025» була битва в Баренцевому морі. Імітаційні битви відбуваються від Землі Франца-Йосипа в Арктиці до узбережжя Кольського півострова на південних берегах моря, яке Росія розділяє з Норвегією [5].

В щорічному звіту Норвезької розвідувальної служби «Focus» за 2026 рік зазначено, що спостерігається повернення сфер впливу та «права сили» попередній світовий порядок руйнується, що є вигідним для Москви та Пекіну, які бачать можливість для встановлення нового світового прядку. «Росія готується до тривалого протистояння, в якому Норвегія вважається одним з ворогів Москви» [6]. Для «малих» держав, зокрема Норвегії, ці чинники є екзистенційним викликом, особливо в умовах, коли розмивається вплив інституцій, які забезпечували суверенітет шляхом дотримання норм міжнародного права.

«Малі» держави мають менший простір для дій. Вони або приєднуються до спільноти авторитарних держав, або зіткнувшись із цим розвитком подій, обирають нейтралітет як найкращий варіант [6]. Але приклад Фінляндії та Швеції засвідчує інший підхід – пошук «притулку». Швеція відмовилася від понад 200-літної традиції дотримання нейтралітету в нових геополітичних та безпекових умовах.

Норвегія дотримується підходу «статусу» у власній зовнішній політиці шляхом надання миротворчих послуг, потужної гуманітарної допомоги, допомоги розвитку, випливові через енергетичної геополітику, дотримання та просування норм міжнародного права, багатосторонньої дипломатії та «м'якої сили».

В умовах трансформації світоустрою та нових геополітичних реалій «малі» держави змушені переглядати свої традиційні ролі. Успішність такої адаптації залежить не лише від зовнішнього тиску, а й від здатності національних еліт забезпечити внутрішній консенсус та узгодити нову міжнародну роль із соціальною ідентичністю держави.

Список використаних джерел і літератури

1. Panke D., Thorhallsson B. Foreign Policy of Small States. *The Oxford Handbook of Foreign Policy Analysis* / ed. by J. Kaarbo, C. G. Thies. Oxford Academic, 2024. URL: https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198843061.013.28 (дата звернення: 01.04.2026).
2. Michalski A., Brommesson D., Ekengren A.-M. Small states and the dilemma of geopolitics: role change in Finland and Sweden. *International Affairs*. 2024. Vol. 100, Issue 1. P. 139–157. URL: https://doi.org/10.1093/ia/iiad244.
3. Braichevska O., Sliusarenko I., Krupenya I., Horobets I. Evolution of the policy of the Republic of Finland regarding NATO membership (1994–2023). *European Politics and Society*. 2024. Vol. 25, Issue 5. P. 849–865. URL: https://doi.org/10.1080/23745118.2024.2324893.
4. Kronlund A., Häkkinen T., Salomaa H. Finland's international defence and security cooperation as a shelter-seeking strategy in the views of the Finnish MPs in the era of great power competition. *Nordic review of international studies*. 2025. Iss. 5. P. 6–28. URL: https://nris.journal.fi/article/view/176323 (дата звернення: 01.05.2026).
5. Nilsen T. Russia trains coastal attack scenario 30 km from border with Norway. *The Barents Observer*. 2025. 16 Sept. URL: https://www.thebarentsobserver.com/security/russia-trains-coastal-attack-scenario-30-km-from-border-with-norway/437119 (дата звернення: 01.05.2026).
6. Focus 2026. The Norwegian Intelligence Service's assessment of current security challenges. Threat assessment. 2026. 6 Feb. URL: https://www.etterretningstjenesten.no/publikasjoner/focus/focus2026_contents (дата звернення: 01.05.2026).

Матюхіна Кароліна Дмитрівна — студентка факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Олефіренко Лоліта Сергіївна — студентка факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Паровая Аліна Ігорівна — студентка факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Пашкова Олександра Сергіївна — студентка факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Петрик Оксана Олександрівна — студентка факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Петровська Марія Сергіївна — студентка факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Пістракевич Олена Володимирівна — кандидат наук з державного управління, доцент кафедри міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Поняткова Дар'я Володимирівна — аспірантка кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету

Ревуцька Ірина Дмитрівна — студентка факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Рябоконь Поліна Андріївна — студентка факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Сарабаш Ельміра Леонідівна — студентка факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Сидоренко Андрій Анатолійович — аспірант кафедри давньої і нової історії України та методики навчання історії Запорізького національного університету

Слюсаренко Ірина Юріївна — кандидат історичних наук, доцент, заступник декана з наукової роботи та міжнародної діяльності факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Сокол Валерія Євгенівна — студентка факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Степаненко Дар'я Олександрівна — магістр з дипломатії та міжнародного співробітництва, фахівець 1 категорії відділу міжнародних зв'язків Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Табачук Анна Вікторівна — студентка факультету права та міжнародних відносин Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Тесленко Катерина Олексіївна — студентка факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Трюхан Дмитро Андрійович — аспірант кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин факультету історії та міжнародних відносин Запорізького національного університету

Фульмес Юрій Ігорович — аспірант кафедри давньої і нової історії України та методики навчання історії Запорізького національного університету

Ціватий Вячеслав Григорович — кандидат історичних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України, доцент кафедри міжнародних організацій та дипломатичної служби, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, член правління Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних